

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

Kulturmiljöenheten
Staffan Sedenmalm
Handläggare
031-60 52 62
staffan.sedenmalm@o.lst.se

Delg.kv.

BESLUT
~~2004-12-09~~
2005-01-10

Diarienummer
432-56075-2003

Sida
1(4)

Riksantikvarieämbetet

Ink. 2005-01-13

Dnr:

Byggnadsminnesförklaring av Kommendantsängen 3:8, Majorsgatan 5 - Sveagatan 10 (fastighet), Göteborgs kommun

Beslut

Länsstyrelsen förklarar med stöd av 3 kap 1 § av lagen om kulturminnen m m (SFS 1988:950), fastigheten Kommendantsängen 3:8 för byggnadsminne.

Länsstyrelsen meddelar enligt 2 § samma lag följande skyddsbestämmelser:

1. Byggnaden får inte rivas.
2. Byggnaden får inte byggas om, byggas till eller på annat sätt förändras exteriört.
3. I byggnaden får inte ingrepp göras i stomme. Portgången och trapphusen med deras inredning och ytskikt får inte förändras.
4. Ingrepp får inte göras i lägenheternas, källarens och vindens planlösning. Ingrepp får inte heller göras i källarens badstuga, vindens fasta inredning med dess ytskikt och återstående ursprunglig fast inredning i lägenheter.
5. Byggnaden skall underhållas så att den inte förfaller. Underhåll skall utföras med material och metoder som är anpassade till byggnadens egenart så att det kulturhistoriska värdet inte minskar.
6. Gården får inte ytterligare bebyggas eller på annat sätt förändras. Tillhör till gården som murar och markbeläggning får inte tas bort eller ändras.

Kommentar till skyddsbestämmelserna:

Till stomme räknas alla murade väggar, rumsavskiljande träväggar, bjälklag och takstol samt skorstensmurar.

Till fast inredning räknas snickerier som skåp, paneler, listverk, dörrar och fönster inkl. beslag samt stucc, eldstäder m.m.

2005-01-14 beslöt M.P.
Ingen här Kth = BM-reg. A. a. /

h:\mikoncept\stinen.doc

Postadress:
403 40 GÖTEBORG

Besöksadress:
Ekelundsgatan 1

Telefon/Fax:
031-60 50 00 (växel)
031-60 52 09 (fax)

Webbadress:
www.o.lst.se

E-post:
kulturmiljo@o.lst.se

Länsstyrelsen lämnar råd och anvisningar i fråga om underhåll av byggnaden och tillhörande anläggningar.

Om det finns särskilda skäl får länsstyrelsen enligt 3 kap 14 § av lagen om kulturminnen m m (SFS 1988:950), lämna tillstånd till att ett byggnadsminne ändras i strid mot skyddsföreskrifterna. Länsstyrelsen får ställa villkor för tillståndet som är skäliga med hänsyn till de förhållanden som föranleder ändringen.

Redogörelse för ärendet

Fråga om byggnadsminnesförklaring väcktes av brf Stinsen i skrivelse till Länsstyrelsen 1995. Byggnadsminnesförklaring tillstyrktes av Göteborgs kommun i beslut från byggnadsnämnden 2001, vidare underhand samma år av Göteborgs Stadsmuseum och Riksantikvarieämbetet som lämnat redaktionella synpunkter per telefon. Stadsmuseet genomförde då en inventering som underlag för dokumentation av fastigheten.

Beträffande de föreslagna skyddsbestämmelserna uttryckte ägaren brf Stinsen oenighet om vissa punkter. Länsstyrelsen avslog ansökan 2002 eftersom förutsättningar då inte ansågs föreligga att förklara fastigheten för byggnadsminne. I beslutet angav Länsstyrelsen att frågan senare kunde komma att återupptas på ägarens eller Länsstyrelsens eget initiativ.

Frågan väcktes på nytt i ansökan av brf Stinsen 2003 i samband med att vissa ändringar på gården önskades med anledning av dräneringsarbeten. Länsstyrelsen lämnade därvid bidrag till omsättning av gatstensbeläggningen. Ett reviderat förslag till skyddsbestämmelser har godkänts av bostadsrättsföreningen.

Historik

"Statens Järnvägars Änke- och Pupillkassa", järnvägstjänstemännens egen pensionsinrättning, bildades 1872 och försåg med tiden också de anställda med bostäder. Kassan hade 1923 byggt 29 bostadsfastigheter spridda över landet från Malmö till Luleå. I bl.a. Malmö, Jönköping och Göteborg gav fasaderna uttryck för det statliga verkets strävan efter praktisk saklighet genom arkitektonisk utformning i varierande tegelstilar. De av kassans byggnader i Göteborg som ritades av J.A. Westerberg (Västgötagatan 1-11 år 1888) och Hans Hedlund (Majorsgatan 5 i Kommendantsängen och Prästgatan 4 i Olskroken, båda år 1899) tillhör jämte Hedlunds motsvarande hus i Jönköping de särskilt uppmärksammade i denna kategori bostadshus.

De två tomter i Göteborg som kassan år 1899 förvärvade, båda hörntomter som bebyggdes med stora fyravåningshus innehållande smålägenheter, var belägna i olika delar av staden. Olskroken intill Västra Stambanan och stadens östra utfartsväg var en nästan helt utbyggd arbetarstadsdel med

landshövdingehus på mark öster om Skansen Lejonet som försålts av staden. Kommendantsängen nedanför Skansen Kronan var ännu i början av sin utbyggnad enligt stadsplan 1894. Detta var mark som staten dessförinnan undanhållit från stadsbebyggelse men nu sålde till byggspekulanter för ett avsevärt högre pris än kommunen för marken i Olskroken.

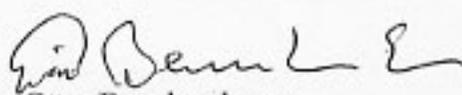
Motivering

De statliga verk för infrastruktur som moderniserades eller nyttillkom från 1800-talets mitt utgör stommen i uppbyggnaden av det moderna samhället. Anläggningarna för SJ under järnvägstrafikens första sekel vittnar genom planläggning och utförande även hos byggnadsbeståndet om verkets stora samhällsbetydelse. Även SJ:s personalbostäder utfördes med denna omsorg. Bostadshusen i Olskroken och Kommendantsängen är med sin sakliga arkitektur karaktäristiska för göteborgsarkitekten Hans Hedlund. Runt sekelskiftet 1900 var denne en av stadens mest framträdande arkitekter och anlätades ofta bl.a. av Göteborgs stad för formgivningen av elkraftverk m.fl. kommunaltekniska anläggningar. Formgivningen präglades av livfulla färgmotsättningar i gedigna material och säker detaljbehandling. Sedan fastigheten i Olskroken efter flera ägarbyten blivit ombyggd 1997, varvid vinden inretts till lägenheter och hissinstallationer minskat antalet intakta gatuentréer, kvarstår fastigheten i Kommendantsängen i ett mycket välbevarat skick från SJ:s tid. Detta har sin förklaring i att fastigheten aldrig varit ett rent spekulationsobjekt utan kontinuerligt underhållits och efterhand har blivit varsamt moderniserad med god anpassning till byggnadens egna förutsättningar. Länsstyrelsen anser att en byggnadsminnesförklaring är väl motiverad.

Hur man överklagar

Beslutet kan överklagas hos Länsrätten i Göteborg. Se bilaga (formulär 01).

I detta ärende har deltagit Göte Bernhardsson, beslutande, och Staffan Sedenmalm, föredragande. I beslutet har även länsjurist Ann Dahlberg och länsantikvarie Jan-Gunnar Lindgren deltagit.

Göte Bernhardsson

Staffan Sedenmalm

Bilaga:
Hur man överklagar

Kopia:
Riksantikvarieämbetet, delgivningskvitto
Göteborgs Stadsmuseum
Göteborgs Byggnadsnämnd (efter laga kraft)
Lantmäteriet (efter laga kraft)
Press/Media

Laga kraftsbevis till:
Riksantikvarieämbetet
Lantmäteriet

Hur man överklagar

Beslutet kan överklagas hos Länstingen i Göteborg. Se bilaga (formulär 01)

I detta ärende har deltagit Göta Hovrättsdomare, besökande och Stellan
Söderman, förklarande. I beslutet har även deltagit Ann Dahlberg och
Hans-Erik Larsson. I inget av delaktiga.

Stellan Söderman

Göta Hovrättsdomare

Bilaga
Hur man överklagar